

УДК 398.332.412:395.83(477-651.2:470-651.1)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.04.900>

«ТОМУ СВЯТИЙ МИКОЛАЙ НА ВСЯКИЙ ЧАС ПОМАГАЙ»: ТРАНСФОРМАЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СВЯТОГО МИКОЛАЯ У ЧАСІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Леся ГОРОШКО-ПОГОРЕЦЬКА
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8741-2467>
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
Інститут народознавства НАН України,
відділ етнології сучасності,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна,
e-mail: horoshyna@gmail.com

Тема дослідження виникла внаслідок повномасштабного вторгнення військ російської федерації на терени України, що засвідчує її *актуальність*. Метою розвідки є простежити трансформацію традиційних уявлень про святого Миколая у часі російсько-української війни, оскільки у розрізі зазначеної теми йдеться про новітні акценти традиційних уявлень українців, які стосуються образу Миколая. Звикле сприйняття святого як покровителя мореплавців і подорожніх увиразнилось у його баченні як покровителя військово-морських сил України і військових загалом. Внаслідок переходу українських церков на новоюліанський календар день святого Миколая об'єднався з Днем Збройних Сил України, а це посилює спаяність образів Миколая і українського військового.

Задля цього застосовано *методологію*, яка ґрунтується на загальнонаукових методологічних принципах та основних вимогах, які ставляться щодо праць історико-етнологічного спрямування: комплексний аналіз різноманітних джерел, що спирається на порівняльно-історичний, компаративний методи і метод включеного спостереження, що дає змогу простежити трансформації образу цього святого і пов'язаних із ним уявлень у культурному просторі сучасної України.

Джерелами для дослідження є вітальні листівки, меми, авторська поезія, сучасні пісні, візуальні твори, дописи в соцмережах, публікації у ЗМІ, спостереження за дитячими святами. *Часові межі* дослідження охоплюють проміжок 2014—2024 роки.

Ключові слова: святий Миколай, російсько-українська війна, мілітарний контекст, військовий, уявлення, подарунки.

Lesya HOROSHKO-POHORETSKA
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8741-2467>
Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher
at the Ethnology Institute of the National Academy
of Sciences of Ukraine,
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: horoshyna@gmail.com

«ТОМУ SVIATYJ MYKOLAJ NA VSIKYJ CHAS POMAHAJ»: TRANSFORMATION OF IDEAS ABOUT SAINT NICHOLAS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The topic of the study arose as a result of the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine, which demonstrates its *relevance*.

The *purpose* of the investigation is to trace the transformation of traditional ideas about Saint Nicholas during the Russian-Ukrainian war, since the context of the mentioned topic deals with the newest accents of traditional ideas of Ukrainians that relate to the image of Nicholas. The usual perception of the saint as the patron of sailors and travelers was expressed in his vision as the patron of the naval forces of Ukraine and the military in general, since they are in the permanent status of travelers during the war. As a result of the transition of Ukrainian churches to the New Julian calendar, the day of Saint Nicholas was combined with the Day of the Armed Forces of Ukraine, and this strengthened the connection between the images of Nicholas and the Ukrainian military. Another staunch image of this saint is his perception as a giver. And this traditional property of his in the latest military realities was transformed in accordance with the needs of the time: the action «Nicholas in camouflage», the purpose of which is to give gifts to servicemen, and the givers are usually children; prayers to Nicholas with a request for peace, victory of Ukraine, return of parents and sons home; children's letters to Nicholas, in which they either do not ask for anything for themselves, because there is a war in the country, or they ask for weapons for the military.

The research used a *methodology* based on general scientific methodological principles and basic requirements for works of historical and ethnological interest: a comprehensive analysis of various sources, based on comparative-historical, comparative methods and the method of included observation, which makes it possible to trace the transformation of the image of this saint and the ideas associated with him in the cultural space of modern Ukraine.

Sources for research include greeting cards, memes, original poetry, modern songs, visual works, posts on social networks, publications in the media, and observations of children's holidays.

The *time frame* of the study covers the period 2014—2024.

Keywords: St. Nicholas, Russian-Ukrainian war, military context, serviceman, ideas, gifts.

Вступ. Унаслідок повномасштабного вторгнення військ російської федерації на терени України 24 лютого 2022 року сприйняття і відзначення кожного календарного свята почало трансформуватися під впливом нових реалій. В умовах військової загрози, яка створює ризики для життя людини, а отже, руйнує чи може зруйнувати її усталений уклад життя, що, своєю чергою, призводить до втрати традиційних моделей поведінки, а відтак — до невизначеності, загрожена особа починає осмислювати навколишнє у традиційних символах і практиках, які для неї є органічними і глибоко вкоріненими. Зазвичай цей інструмент посилюється іронічним сприйняттям певних подій, їхнім висміюванням, що допомагає людині пройти крізь випробування нових умов життя і висловити своє ставлення до них.

Метою розвідки є простежити трансформацію традиційних уявлень про святого Миколая у часі російсько-української війни, оскільки у розрізі зазначеної теми йдеться про новітні акценти традиційних уявлень українців, які стосуються образу Миколая.

Джерелами для дослідження є вітальні листівки, меми, авторська поезія, сучасні пісні, візуальні твори, дописи в соцмережах, публікації у ЗМІ, спостереження за дитячими святами. Часові межі дослідження охоплюють проміжок 2014—2024 роки.

Основна частина. День святого Миколая, святого Миколая Чудотворця («Миколи зимнього», «зимового Миколи», «Николая») — одне із найшанованіших зимових свят українців, яке відзначають на пошану християнського святого Миколая Мирлікійського 6 або 19 грудня. Культ цього святого кристалізувався у наділленні його широкою палітрою магічних функцій. Серед них дослідники зчаста виокремлюють здатність святого опікуватися дітьми, знедоленими й убогими, допомагати мореплавцям і подорожнім, сприяти у землеробстві й тваринництві, бути розпорядником земних вод і судноплавства, а також покровителем оселі, роду й подружжя. Дослідженню образу святого Миколая (іл. 1—2), у тому числі й іконографічного, присвячено низку праць різних дослідників [1, с. 134—139; 2, с. 398—401; 3; 4, с. 396—398; 5, с. 540—554; 6, с. 153—165; 7, с. 72—79; 8, с. 364; 9, с. 90—92, 125—126, 173—175; 10; 11, с. 58—61;

Іл. 1. Святий Миколай. Ікона-фотокопія у розписаній скляній рамці. Друга половина XX ст., с. Пилипи Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. Світлина авторки. 2013 р.

Іл. 2. Святий Миколай. Вишита ікона. Кінець XX — початок XXI ст., с. Підгородці Стрийського р-ну Львівської обл. Світлина авторки. 2024 р.

12, с. 22—31], і зазначений перелік аж ніяк не є вичерпним.

У цій розвідці хочу зосередитися на новітніх акцентах у змалюванні постаті святого Миколая, які, з'явившись у час російсько-української війни, не лише увиразнили його «традиційні» якості, а подеколи й поглибили їх. Задля цього застосовую комплексний аналіз різноманітних джерел, спираючись на порівняльно-історичний, компаративний методи і метод включеного спостереження, що дає змогу простежити трансформації образу цього святого і пов'язаних із ним уявлень у культурному просторі сучасної України. Джерелами для дослідження є вітальні листівки, меми, авторська поезія, сучасні пісні, візуальні твори, дописи в соцмережах, публікації у ЗМІ, спостереження за дитячими святами.

Іл. 3. Дитячий малюнок (Ілюстрація за ресурсом: 17)

Миколай-дарувальник: (не)дитячі листи і прохання

Ключовою функцією, якою народна уява наділяє святого Миколая, є обдаровування всіх, хто цього потребує. Тому в день ушанування святого українці почали обмінюватися вітальними листівками з побажаннями, що стали актуальними в час війни. Нижче я подам приклади написів на листівках, які від другої половини 2022 року почали ширитися різноманітними месенджерами і з'являтися на персональних сторінках у Facebook, а також у публікаціях ЗМІ:

«Нехай цієї ночі збудеться наша найзаповітніша мрія МИР, СПОКІЙ І ТИША в Україні. Щасливого всім завтра» [13];

«Святий, Святий Миколай! / Ти прийди до нас у край. / Прожени від нас війну, / Забери горе й біду. / Із мішечка вийми мир / І, як снігом ним посип. / Хай Вкраїна процвітає / І ніколи війн не знає!» [14];

«Святий Миколаю, прийди до кожного українського воїна. Принеси тепло маминих долонь, силу батькових рук, бабусину молитву, усмішку сина, чи донечки, поцілунок коханої. Благослови їх відстояти правду у ріднім краї і живими повернутися додому...» [15];

«Нехай Святий Миколай береже наших воїнів, веде їх до перемоги та дарує повернення додому! Нехай принесе мир і тепло у кожен дім!» [16].

Оскільки під час російсько-української війни поширеними стали ініціативи зі створення дитячих малюнків для військових, ідея перемоги як дарунка, яким святий Миколай наділяє українського воїна, почала втілюватися і в цих творах візуального мистецтва (іл. 3). Ті ж побажання стали осердям автор-

ських поезій, які з'явилися з-під пера українських поетів від часу російського вторгнення у 2014 році і були опубліковані на їхніх сторінках під власними прізвищами чи нікнеймами (вигаданими для соцмереж іменами). До слова, часто вони мають назву «Лист Миколаю»:

«Любий Миколаю — / пишу тобі листа... / Нехай живуть батьки / так років аж до ста... / Нехай здорові будуть. / Щоб в радість кожний день. / І щоб поклав їм щастя / ти потай до кишень... / Любий Миколаю, / слухняним був я... Вір... / Тому просити хочу / для України мир... / Я знаю, все ти можеш... / Отож мене почуй... / Дай розуму — правителям... / Їм совість подаруй... / Сини хай повернуться / до матерів своїх. / Живими та здоровими... / Без домовин страшних. / Нехай ці юні хлопці / не гинуть в 20 літ... / Дівчат любити треба їм... / Продовжувати рід... / Любий Миколаю, / ти можеш, вірю, все... / Нехай ця віра в краще / нам спокій принесе... / Мені ж дай світло в серці. / Щоб темряву прогнати. / Я хочу іншим людям / це світло дарувати» (Олена Бартко) [18];

«Принеси Миколай ППО, / І до нього звичайно ракет. / Аби врешті здолали ми зло, / Та «зламали» рашизму хребет. / За усі зlodіяння його, / І відправлені душі на смерть. / Я благаю лише одного, / Щоб поглинула нелюдів твердь! / У самісіньке пекло на дні, / Де не було життя взагалі. / Тільки демон, що тіло в рядні, / Наче м'ясо гризе на столі. / Роздираючи в пащі як звір, / Кожну кісточку іклами в прах. / Чудотворцю, нехай їхній біль / Перетвориться в розпач і страх! / За своє існування у тих, / Хто продовжує клятву війну. / Відправляючи стадо тупих / Баранів штурмувати «стіну». / Сили духу і віри у те, / Що свобода це шлях до мети — / Слово Боже пізнати святе, / І для нації мир віднайти» (Benandanti) [19];

«Слухай, діду Миколаю, / Я багато не благаю, / Як ітимеш до Вкраїни, / Прихопи нам Джавеліни, / Як ітимеш повз кордони, / Прихопи нам нові дрони, / Та, візьми їх якнайбільше, / Українців ти потішиш, / Ще у нас є забаванки — / Прихопи з собою танки, / Десять тисяч чи й решту, / Щоб перемогти, нарешті! / Наші люди хоч аскети, / Їх порадують ракети, / То ж, раке-

ти приходи нам / Можеш, навіть, — тисяч три там. / Що б ще наш народ хотів би, — / Принеси нам літаків ти, / Можна — і гелікоптерів, / Їх позишиш у партнерів, / Ще приніс би нам по блату / Тисяча одну гармату / І до них — снарядів склад би, / Ось такі у нас розклади! / Миколаю, не барися! / Просить дівчинка Іннуся, / А зі мною всі народи / Шлють тобі привіт в чат-боти!» (Інна Заєць) [20];

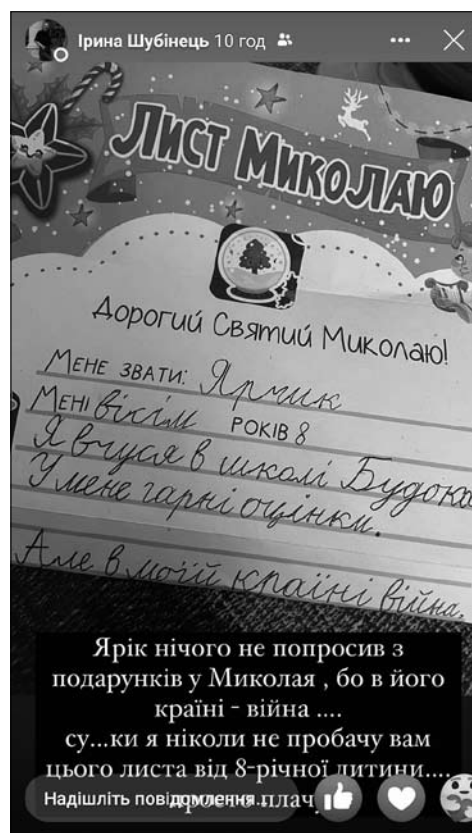
«Писав листа хлопчина Миколаю, / Виводив букви, а на щічках сльози, / Просив для тата у окопах чаю / І щоб не лютими були морози. / Просив як друга — «Любий Миколаю / Турбуйся й бережи благаю тата, / Спини війну, я так цього чекаю, / Коли всі поруч — то найбільше свято». / Не тишив сніг, ялиночка що сяє, / Мереживні морозу візерунки, / Він вірив — Миколай все прочитає, / І не хотілось більших подарунків. / Закономірності, стратегії, мотиви, / Дорослим все потрібно розуміти, / І тільки діти — щиро вірять в диво, / І диво буде — поки вірять діти!» (Христина Стегницька) [21];

«Святий Миколаю, не хочу дарунків, / Я зовсім не хочу того, що колись — / Отих загадкових, красивих пакунків... / Я хочу, щоб мрії про інше збулись. / Закрий наше небо своїми руками, / Щоб вражі ракети не падали знов... / Щоб син повернувся скоріше до мами, / Щоб тут, в Україні, розквітла любов... / Лікуй наші рани... бо їх не злічити, / В окопи холодні неси тепло... / І дай нам терпіння усе пережити, / Спини, якщо можеш, цю клятву війну! / Прийди до малят, що лишились без мами, / Й до тих, чий татусь не вернувся з війни... / Візьми їх в обійми святими руками, / Щоб дотик батьківський відчували вони... / Святий Миколаю, не хочу дарунків, / В нас інші бажання в ці темні часи — / Ти замість отих загадкових пакунків / Нам мир у торбині своїй принеси...» (Катерина Рабчун-Мосійчук) [22];

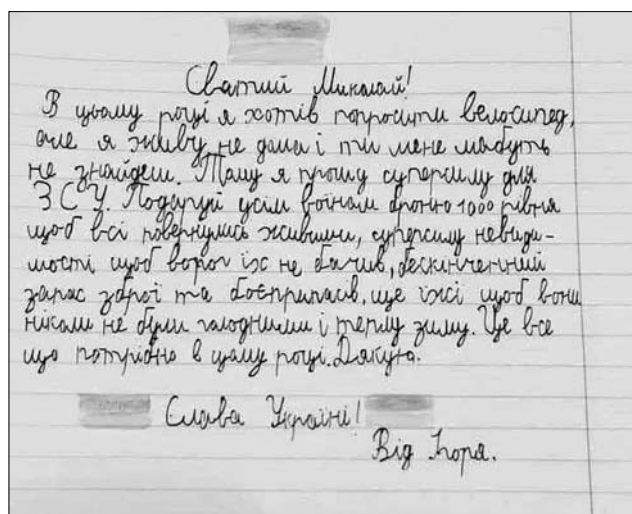
«Минає час. Зима у нашім краю. / Ще вчора, була осінь золота... / Мале дівча, Святому Миколаю, / на білім аркуші дописує листа. / — Мені не треба іграшок багато, / книжок, малюнків, чи солодких страв. / Ти поверни мені живого тата, / бабуся кажуть — Ангелом він став! / А я тобі так вірю, Миколаю, / молитвою горну-

ся. І в думках, / ось, рано-вранці двері відкриваю, / тато прийшов, з ялинкою в руках. / Мене обійме дужими руками, / теплом зігріє батьківським своїм. / Назавжди сльози висохнуть у мами, / і сміхом знов наповниться наш дім... / Ми будемо Миколая величати / за зустріч, що найкраща із подій. / І сміючись, візьмуся розказати: / — Я знала! Знала! Татко мій живий!... / Маленький аркуш повен сподівання, / летів по світу, на семи вітрах. / Дівча заснуло, тихим сном чекання, / до татуса тулилося в думках...» (Соломія Українець) [23].

У сучасній колядці «Молитва на Різдво» Зіновія Медюха прохання про повернення тата живим із бою навіть стало приспівом: «Миколай і всі святі, збережіть його мені і не треба більш нічого дарувати» [24]. Тобто в мирний час зазвичай адресатами подарунків є діти, проте в умовах війни перелік обдаровуваних значно подовжився, а дарунки, на які очікують діти, стали, щонайменше, своєрідними. На одному з ринків Львова я почула від продавчині, що її онука попросила в Миколая жовту і блакитну помади, аби мати чим фарбувати губи піс-

Іл. 4. Лист Миколаю (Ілюстрація за ресурсом: 25)

Іл. 5. Лист Миколаю (Ілюстрація за ресурсом: 26)

Іл. 6. Мал. Олексія Кустовського (Oleksiy Kustovsky) (Ілюстрація за ресурсом: 32)

ля нашої перемоги. Листи до Миколая почали ширитися у соцмережах, а прохання, з якими діти звертаються до святого, цілковито підпорядковані воєнним потребам:

«Дорогий Святий Миколаю! Мене звали Ярчик. Мені вісім років. Я вчуся в школі Будокан. У мене гарні оцінки. Але в моїй країні війна» (іл. 4) (Ірина Шубінець) [25];

«Святий Миколай! В цьому році я хотів попросити велосипед, але я живу не дома і ти мене мабуть не знайдеш. Тому я прошу суперсилу для ЗСУ. Подаруй усім воїнам броню 1000 рівня щоб всі повернулись живими, суперсилу невидимості щоб ворог їх не бачив, бескінченний запас зброї та боєприпасів, ще їжі щоб вони ніколи не були голодними і теплу зиму. Це все що потрібно в цьому році. Дякую. Слава Україні! Від Ігоря» (іл. 5) [26].

Такі повідомлення швидко стали вірусними і по-мандрували мережею у вигляді дописів і листів-мемів, особливо множачись після інтерв'ю Валерія Залужного виданню «The Economist» у грудні 2022 року [27]:

«Святий Миколаю! Нема часу чекати до зими, коротше: «Україні — Перемогу і Мир, мені як завжди — шоколадку!»» (сторіс Галини Кутащук у мережі Facebook за 6 грудня 2023 року) [28];

«Любий св. Миколаю! Принеси нам 100500 засобів ППО і багато такого, що летить дуже далеко. Але поклади відразу під подушки ЗСУ, а не посередникам» [29];

«Святий Миколаю! Дай, будь ласка, дяді Валерію 300 танків, 700 БМП, 500 гаубиць» [29];

«Шановний св. Миколаю! Ми українці, були чемними цього року. Тому принеси нам те, що просить генерал Залужний: «300 танків, 600—700 БМП, 500 гаубиць»» (допис Володимира В'ятровича у мережі Facebook за 17 грудня 2022 року) [30];

«Дорогий Святий Миколай! Ти сам бачиш: ми цей рік були надзвичайно хорошими хлопчиками і дівчатками, з ворогами поводитись так погано, як лише могли собі дозволити. І от, як вже було сказано, нам потрібно 300 танків, 600—700 БМП, 500 гаубиць. І ми не говоримо про F-16, звісно» (допис Т. Ратушного у мережі X за 19 грудня 2022 року) [31].

Відтак і сам «залізний генерал» у роботах українських художників постав як ревізор подарунків до Дня св. Миколая (іл. 6). Завдяки трансмісії згадки про «замовлення» зброї своєю чергою стали підґрунтям для подальшої появи мемів і гумористичних скетчів. У деяких Чудотворець розпачає, що в усіх дітей однакові побажання (іл. 7), що вони вже більше вірять Валерію Залужному, аніж йому, а дитяча «чемність» нині проявляється в особливий спосіб: «Дорогий Святий Миколай! Я була чемною дівчинкою: здала три позиції русні через Дію, попередила про шахеди в єППО. Можна мені, будь ласка, ляльку-вуду, щоб я могла цього старого маразматіка...» [33].

Таким чином, можна побачити, що до переліку очікуваних, хоча й нетрадиційних, подарунків з початку війни почали додаватися сподівання на мир і повернення рідних із війни живими і неушкоджен-

ними, а також засоби, які б мали цьому сприяти. А дарувальниками постали ті, кого обдаровували зазвичай, — діти.

Помічники святого Миколая: волонтерські ініціативи допомоги

За традиційними уявленнями, притаманними не лише українцям, святий Чудотворець має помічників, які допомагають йому здійснювати дива й розносити подарунки. У різних традиціях, як вірять, святому допомагають ангел, ельфи і його демонічні протилежності (чорт, Крампус). Такі уявлення лише посилились у часі військової загрози, вилившись у різноманітні волонтерські починання. Промовистою в цьому контексті є акція «Допоможемо майору С.В. Миколаю з чудесами» [34], метою якої є збір коштів для подарунків сиротам — дітям військовослужбовців, та ініціатива «Майор С.В. Миколай заступає на пост» [35], що виникла на її підтримку. Зауважмо гру слів «св.» — «святий» і «С. В.» — «ініціали святого Миколая». Наведу фрагмент допису військовослужбовця Мартина Бреста за 18 листопада 2022 року: «Майор С.В. Миколай служить у Силах Опору України згідно штатного розкладу та вимог Статуту та інших керівних документів. Майор С.В. Миколай має Бойове Розпорядження на кожен грудень, і його задачею є доставка подарунків дітям загиблих...» (іл. 8) [37].

Із початком російської агресії в Криму й на Донбасі ініціативи такого ґатунку виявилися геть не поодинокими. Мова про благодійну акцію «Миколай у камуфляжі» (та подібні), у межах якої добровольці, учасники бойових дій, волонтери, заклади освіти різних рівнів і всі небайдужі збирають кошти для допомоги військовим на передовій, для лікування поранених, на потреби дітей загиблих військовослужбовців і внутрішньо переміщених осіб тощо (іл. 9; 10) [36; 38]. А деякі дописи в соцмережах лише засвідчують тривкість і циклічність ініціативи:

«За роки війни — це вже традиція «Миколай у камуфляжі». ФБ нагадав, чим я сьогодні займався 6 років тому. Майже нічого не змінилось, лиш потреби стали масштабніші... Солдату від Миколая. Друзі, коротенький звіт про зібрані та передані речі солдатам на Схід! Отже, вдалось зібрати: маскувальні халати та шапки; теплі балаклави; светри та фліски; шкарпетки в'язані; теплі шкарпетки; рукавиці; кава, чай, солодощі

Іл. 7. Мал. Михайла Дунаковського (Mykhailo Dunakovsky) (Ілюстрація за ресурсом: 29)

Іл. 8 (Ілюстрація за ресурсом: 36)

(3 ящики); домашній мед, випічка; цитрусові: лимони — 2 ящики, мандарини — 4 ящики. Дякую слухачам та партнерам Радіо «Львівська Хвиля», що почули та відгукнулись!» (допис Лесі Пукас у мережі Facebook за 19 грудня 2022 року) [39];

«Ану хваліться, що діти в листах до Миколая написали? Я теж похвалюсь... на ремонт машини, дрони, колеса. Найактуальніші збори на сьогодні!!!» (сторіс Тані Дяк у мережі Facebook за 6 грудня 2023 року) [40].

Іл. 9. Група у мережі Facebook (Ілюстрація за ресурсом: 36)

Іл. 10. Оголошення, м. Львів. Світлина авторки. 2023 р.

Іноді для військових готують і невеликі персональні подарунки до дня Миколая, які вони можуть «витягнути» собі з торби Чудотворця (іл. 11—13). Традиційний обрядовий контекст свята Миколая подекуди «вигулькує» навіть у назвах волонтерських починів, як-от «Різка від Миколая» від Lotus Foundation. Про мету збору довідуємося з допису Дарини Коваль за 2 грудня 2023 року:

«Мені вже (чи ще) 22, а я продовжую дарувати друзям і рідним подарунки на Миколая і очікувати на свій. На подарунок не від Санти, і не від, прости Господи, діда мороза, а саме від українського Миколая. Цього року мені дуже хочеться щоб Миколай завітав до наших військових з подарунками, а до росіян з різками. Тому я організовую свій перший благодійний збір в рамках збору «Різка від Миколая» від Lotus Foundation на аеророзвідку для морпхів 35 бригади. Якісно наведена артилерія за допомогою аеророзвідки — це заслужена різка для ворога, а для військових — омріяний подарунок на День Миколая» (іл. 14) [42].

У такий спосіб українці, засновуючи відповідні ініціативи чи долучаючись до них, наслідують і поглиблюють традиційні уявлення про помічників Миколая Чудотворця. Водночас, як справжні супутники святого, жертводавці здебільшого залишаються «невидимими» і «незнаними» для обдаровуваних.

Миколай в однострої: захист і покарання

Ще однією традиційною функцією святого Миколая є покарання нечестних дітей, а відтак і позбавлення очікуваних дарунків. У контексті російсько-української війни усвідомлення різниці між «своїми» і «чужими» лише поглибилося, а тому те, що для росіян є карою, українці сприймають як подарунок. У цьому контексті варто згадати про малюнок Юрія Журавля, на якому св. Миколай протиставляється Дідові Морозу, позаяк вони наповнюють свої святкові торби дуже різними подарунками (іл. 15), а з-під пензля Олексія Кустовського святий постає у вигляді Святого Тризуба, який у бороді-гнізді несе важливі для українців символи калини, зерна, церкви, герба тощо (іл. 16).

Відтак подеколи можна спостерегти об'єднання в одному явищі уявлень про покарання і обдаровування. Так, до переліку «незвичайних» подарунків від Миколая у грудні 2023 року додався ще один. Саме 6 грудня стало відомо про вбивство одіозного

Іл. 11. Подарунки для військових (Ілюстрація за ресурсом: 41)

Іл. 14. Допис Дарини Коваль у мережі Facebook (Ілюстрація за ресурсом: 42)

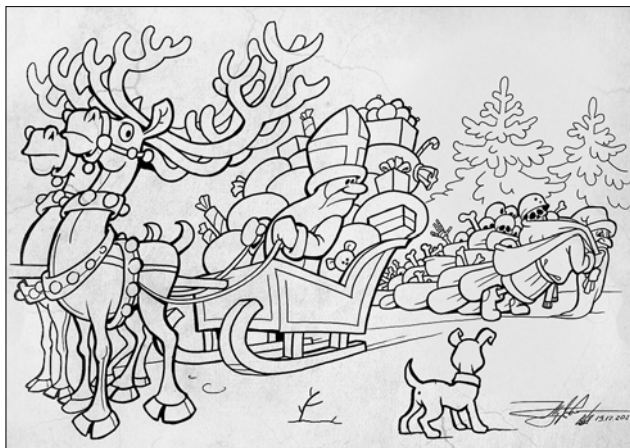
Іл. 12; 13. Дитячі подарунки для військових, м. Львів. Світлина авторки. 2024 р.

політика та українофоба Іллі Киви. І соцмережі вибухнули низкою промовистих коментарів:

«Миколай завітав, мабуть; Дякуємо Святий Миколайчику; Святий Миколай, я замовляв зустріти хорошу дівчину, а ти вбив Киву. Дякую
ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 4 (184), 2025

тобі. Так навіть краще!!! Пістолет не викидай, просто витри відбитки і прикопай у лісі. Тобі він ще знадобиться» [45];

«Хто на Миколая замовляв ківі і написав назву фрукту з помилкою? Дякую вам!» (іл. 17) [46].

Іл. 15. Мал. Юрія Журавля (Ілюстрація за ресурсом: 43)

Іл. 16. Святий Тризуб. Мал. Олексія Кустовського (Oleksiy Kustovsky) (Ілюстрація за ресурсом: 44)

Іл. 17. Сторіс Каті Бльостки у мережі Instagram (Ілюстрація за ресурсом: 46)

Іл. 18. Мал. Микити Титова (Нікіти Тітова) (Ілюстрація за ресурсом: 47)

Іл. 19. Фоторобота Дмитра Любкіна (Dmytro Lubkin) (Ілюстрація за ресурсом: 48)

Таким чином святий Миколай постав не лише як дарувальник, а й як особа, яка може «забезпечити» покарання «нечемного». Зрештою, така його властивість є очікуваною, оскільки за непослух і погані вчинки він, за віруваннями, може «нагородити» різкою (палицею, прутом) чи вугіллям. Тому інтернет-меми зображають, як він спопеляє Москву (іл. 18—20), наповнює свій мішок убитими воро-

Іл. 20. Мал. Moshkovsky_art (Ілюстрація за ресурсом: 32)

Іл. 21. Мал. Юрія Журавля (Ілюстрація за ресурсом: 43)

Іл. 22. Мал. Moshkovsky_art (Ілюстрація за ресурсом: 32)

Іл. 24. Фоторобота Zn_Portnova (Ілюстрація за ресурсом: 50)

Іл. 23. Мал. Юрія Журавля (Ілюстрація за ресурсом: 49)

Іл. 25. Санта ревенж 2, або Подушка правосуддя. Мал. Михайла Дунаковського (Mykhailo Dunakovskiy) (Ілюстрація за ресурсом: 51)

Іл. 26. Мал. natashale777 (Ілюстрація за ресурсом: 52)

Іл. 27. Миколай Зимове серце. Мал. UA War Infographics (Ілюстрація за ресурсом: 53)

Іл. 29. Під захистом Святого Миколая. Ескіз новорічної марки від Укрпошти. 2022 р. (Ілюстрація за ресурсом: 54)

Іл. 28. Мал. Станіслава Волкова (Stanislav Volkov) (Ілюстрація за ресурсом: 32)

Іл. 30. Мал. Юрія Журавля (Ілюстрація за ресурсом: 55)

гами (іл. 21; 22) чи знищує російського диктатора (іл. 23—25).

У такий спосіб українці фактично спонукають його виконати функцію Чудотворця і здійснити диво — врятувати світ від російської агресії та її головного призвідця. Задля цього художники-карикатуристи або творці мемів «вкладають» йому до рук зброю і вдягають у броню (іл. 26; 27) чи наділяють здатністю протистояти ворожим ракетам (іл. 28; 29). Зрештою, «Миколай в однострої ЗСУ» чи «Миколай у пікселі» цілком органічно читається як оборонець дітей від російської навали. Саме так він постає в ро-

Іл. 31. Мал. Марі Кінович (Ілюстрація за ресурсом: 56)

ботах українських художників (іл. 30; 31), у сценарії позакласного виховного заходу для дітей із назвою «Святий Миколай носить форму ЗСУ», що його викладено на платформі освітнього проекту «На Урок» [57], а в грудні 2023 року в одній із резиденцій святого Миколая («Зимова казка» у м. Жовкві на Львівщині) улюбленець усіх дітей приймав їх не у звичному кожусі, а в одязі з військовими шевронами (іл. 32; 33). Отож, «зодягання» Святого Миколая у камуфляж стало органічним продовження уявлень про нього як про того, хто карає негідних і захищає знедолених. А в умовах нічим не зумовленої російської агресії візуалізація його як військового лише закріпила статуси тих, хто робить погані вчинки, за росіянами, і тих, хто потребує захисту, за українцями.

Миколай vs військовослужбовець: синергія образів

Переплетення образів Миколая і військового посилилось із запровадженням новоюліанського календаря, коли день вшанування святого з 19 грудня змістився на 6 грудня і поєднався із Днем Збройних Сил України [58]. Тому на вітальній листівці до цього дня Командування Військово-Морських Сил ЗСУ зобразило його як покровителя і охоронця українських військових (іл. 34). Це зображення цікаве з кількох позицій. Тут святий стоїть на сторожі українських воїнів-моряків, а для традиційного світогляду українців Причорномор'я притаманними були аж двоє Миколаїв — морський, який керував кораблями, і мокрий, який мав владу над водою [1, с. 134—139; 2, с. 399; 9, с. 90—92, 125—126]. А

Іл. 32-33. Резиденція святого Миколая «Зимова казка», м. Жовква Львівського р-ну Львівської обл. Світлина авторки. 2023 р.

ще тут він постає з крилами і мечем. Цікаво, що на початку ХХ ст. Ксенофонт Сосенко, а вслід за ним і Павло Смоляк, вважали постать святого Миколая парою до святого Михайла [12, с. 22—31; 60, с. 62)], у якого Миколай, вочевидь, і «запозичив» крила. Водночас в одній із колядок він має меч:

*А в нашого дядька, да в його дому
Святий вечір!*

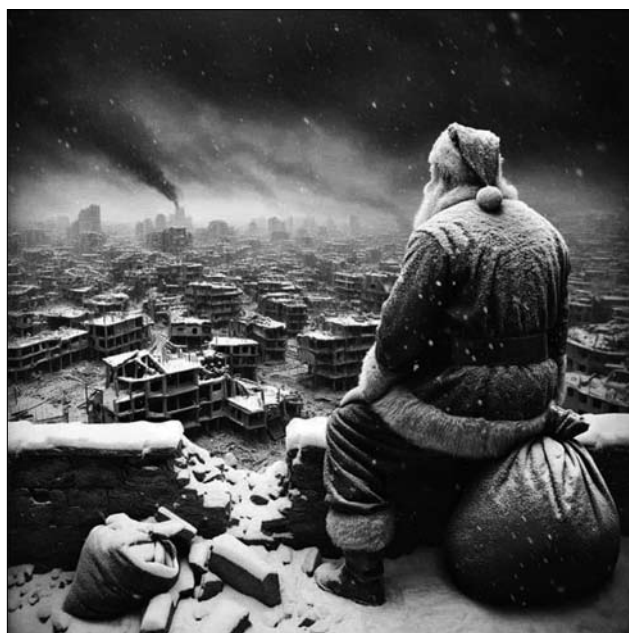
Іл. 34. Мал. ua_navy (Ілюстрація за ресурсом: 59)

Іл. 35. Мал. Олексія Кустовського (Oleksiy Kustovsky) (Ілюстрація за ресурсом: 61)

*В кінець стола там стояв Микола,
Підперс мечем під праве плече... [60, с. 62].*

Набір усіх цих атрибутів апелює до образу Миколая-лицаря, який здатний захистити не лише українських військових, але й посполитих українців, а в час лихоліть він поруч навіть у зруйнованих оселях (іл. 35; 36) [див. також: 63]. Так само він присутній побіля кожного воїна на полі бою (іл. 37) або ж воює з ним пліч-о-пліч (іл. 38). І саме тому, як свідчать дописи

Іл. 36. (Ілюстрація за ресурсом: 62)

Іл. 37. Мал. Олега Гуляра (Gulyar Oleg) (Ілюстрація за ресурсом: 64)

у соцмережах, «сьогодні і Миколай і ЗСУ тримають редути» [66], а в освітньому відео до Дня святого Миколая і ЗСУ на YouTube-каналі «Онлайн-навчайка» дітям пояснюють, що «з неба боронить нас Миколай, а на землі — ЗСУ, пам'ятай!» [67]. Синергія цих двох образів спричинила «перетікання» функцій Чудотворця до військового, відтак на деяких вітальних листівках саме український воїн готує «подаруночки» для ворогів, після яких завойовників мало

Іл. 38. Мал. Vanilabricks (Ілюстрація за ресурсом: 65)

Іл. 40. Мал. Олега Гуляра (Gulyar Oleg) (Ілюстрація за ресурсом: 69)

Іл. 39. Vanilabricks (Ілюстрація за ресурсом: 68)

б суттєво поменшати (іл. 39), сам дарує святому Миколаю дарунок (іл. 40) або ж тримає його на колінах, аби дізнатися й утілити бажання святого, а напис із подякою «за свята» і «за дива» стосується уже війна, а не Миколая (іл. 41). Відтак Миколай-воїн фактично поступається місцем військовослужбовцям, які здатні на дива при захисті й порятунку своїх співгромадян. Українці ж, своєю чергою, починають наділяти їх надприродними здатностями.

Висновки. В умовах активної фази війни та режиму виживання важко говорити про вичерпність

Іл. 41. Мал. Микити Титова (Нікіти Тітова) (Ілюстрація за ресурсом: 70)

обраної для дослідження теми, оскільки кожен календарний цикл наразі лише доповнює ключові акценти викладеного новими смисловими відтінками. Водночас зібраний мною на цьому етапі фактографічний матеріал дає змогу до певних узагальнень. Отож, підсумовуючи викладене, можу констатувати, що сучасне сприйняття святого Миколая в умовах

російської агресії спирається на міцний культ цього святого, сформований упродовж тривалого часу. Стійке наділення його всіма можливими чеснотами лише увиразнилось у час війни, а функції обдаровувача, покровителя й захисника доповнилися мілітарними складовими. Так, до нього звертаються з проханнями подарувати Україні сподівані мир і перемогу, уберегти рідних на полі бою та повернути їх додому живими і здоровими, а також забезпечити необхідною зброєю. Зрозумілими в таких надскладних і непередбачуваних умовах є посилення віри у надприродний захист, сподівання на диво і вбачання його проявів у подіях, які сприймаються як справедливий вислід поведінки ворога: знищення окупантів і колаборантів, протистояння значно більшому за чисельністю ворогові тощо. Таким чином, уже український воїн в очах суспільства починає набувати рис чудотворця, чарівника, який здатний робити неймовірні речі, переймаючи властивості святого Миколая. Ця тенденція лише посилилась із зміщенням дати пошанування святого на День Збройних Сил України. Змінилися в часі війни також адресати й адресанти обдаровування: тепер діти й посполиті українці наділяють подарунками військових, а військовослужбовці обдаровують самого святого Миколая. Водночас громадянське суспільство ініціює волонтерські почини, які мають на меті допомогу Чудотворцю, а насправді демонструють згуртованість на низовому рівні та бажання допомогти самим собі на горі з ворогом. А такі дії в умовах реальної загрози є єдино правильними і конструктивними.

1. Андрибор Д. Під подушку чи під ялинку? Антропологічне дослідження свят. Київ: Лабораторія, 2023. 240 с.
2. Белова О.В. Николай. Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 т. Под ред. Н.И. Толстого. Москва: Международные отношения, 2004. Т. 3. К (Круг) — П (Перепелка). С. 398—401.
3. Бурковська Л. Ікони святого Миколи в українському малярстві кінця 14—16 ст.: генеза, особливості іконографії та семантики. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2015. 352 с.
4. Валенцова М.М., Узенева Е.С. Никола зимний. Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 т. Под ред. Н.И. Толстого. Москва: Международные отношения, 2004. Т. 3. К (Круг) — П (Перепелка). С. 396—398.
5. Жишкович В. Святий Миколай Мирлікійський в українському іконописі XI—XV століть. Українська культура: з нових досліджень: зб. наук. ст. на пошану С.П. Павлюка з нагоди його 60-ліття. Львів: НАН України; Інститут народознавства, 2007. С. 540—554.
6. Коломийчук О. Календарна обрядовість українців Бойківщини: осінньо-зимовий цикл (кінець XIX — 30-ті рр. XX ст.): монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2022. 376 с.
7. Коломийчук О. Синкретизм образу великого християнського святого: до проблеми народного культу святого Миколая на Бойківщині. Народна творчість та етнологія. 2016. № 4. С. 72—79.
8. Курочкін О.В. Обрядовість (Календарні свята й обряди). Поділля: історико-етнографічне дослідження. Київ: Доля, 1994. С. 358—385.
9. Курочкін О. Святковий рік українців (від давнини до сучасності). Біла Церква: Видавець Пшонківський, 2014. 392 с.
10. Кушлаба М. Образ Миколая-Чудотворця в українській життєвій літературі. URL: <https://askoldova-mohyla.org/uk/item,2042> (дата звернення: 3.07.2024).
11. Романів М.Г. Традиційна зимова календарно-побутова обрядовість українців Покуття кінця XIX — початку XXI ст. (загальноукраїнські риси та локальна специфіка): дис. докт. філософ.: спец. 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки». Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2024. 244 с., бібліогр.: с. 189—213.
12. Смоляк П.О. Поєднання народних та християнських традицій у святі Миколая на Тернопільщині. Інтелігенція і влада. Серія: Історія. 2016. № 34. С. 22—31.
13. Вітальні листівки. URL: <https://www.facebook.com/groups/1119001142241796/> (дата звернення: 12.01.2023).
14. Доброгостівська пекарня. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=505389125863523&id=100091773189051&_rdr (дата звернення: 2.01.2025).
15. Вітальні листівки на кожен день. URL: <https://forum-smile.com.ua/pic2849-svyaty-mykolayu-prydy-do-kozhnoho-voi-na-prynes-tyeplo-mamynnykh-ruk.html> (дата звернення: 22.08.2024).
16. День святого Миколая. Історія свята, прикмети і теплі привітання. URL: <https://www.nta.ua/den-svyatogo-mykolaya-istoriya-svyata-prykmety-i-tepli-pryvitannya/> (дата звернення: 22.08.2024).
17. З ялинкою, Патроном і танками: ідеї новорічних малюнків для ЗСУ. URL: <https://life.fakty.com.ua/ua/sviata/z-yalynkoyu-patronom-i-tankamy-ideyi-novorichnyh-malyunkiv-dlya-zsu/> (дата звернення: 23.08.2024).
18. Авторська поезія Олени Бартко. URL: <https://www.facebook.com/p/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D1%96%D1%8F-%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BA%D0%BE-100063763442406/> (дата звернення: 4.07.2024).

19. Миколаю, спини цей жах, благаю! URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=13493-71352540737&id=100024036542573&ref=embed_post (дата звернення: 2.01.2025).
20. Інна Заєць. URL: https://www.facebook.com/zainvas/posts/3221091574818003?ref=embed_post (дата звернення: 2.01.2025).
21. Поезія Христина Стегницька-Гамкало. URL: https://www.facebook.com/people/%D0%9F%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D1%96%D1%8F-%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%93%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE/100034045474323/?_rdr (дата звернення: 2.01.2025).
22. Катерина Рабчун-Мосійчук. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100005035247220> (дата звернення: 4.01.2025).
23. Соломія Українець. URL: <https://www.facebook.com/SolomiaUkrainian> (дата звернення: 4.07.2024).
24. Зиновій Медюх & Оксана Муха — МОЛИТВА НА РІЗДВО (НЕПЕРЕМОЖНІ / #ПісніВійни). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2T50IzT-JIw> (дата звернення: 4.07.2024).
25. Ірина Шубінець. URL: https://www.facebook.com/people/%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%A8%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/100014042856643/?locale=uk_UA&paipv=0&eav=AfZzufVB7vHkOOBTP6iTMaYeCXbXU8aLcyhqrRipR0Gb3ILDfoemm2werq7jhoFDoc&_rdr (дата звернення: 3.07.2024).
26. Замість велосипеда: український хлопчик у листі до Миколая просить «суперсилу для ЗСУ». URL: https://24tv.ua/den-svyatogo-mikolaya-2022-ukrayinskiy-hlopchik-listi-prosit_n2203329 (дата звернення: 16.08.2024).
27. An interview with General Valery Zaluzhny, head of Ukraine's armed forces. URL: https://www.economist.com/zaluzhny-transcript?fbclid=IwAR0CS0B0YCKvbGEPWUhIkyWHX9rIMuvwKONG3KB-gYkZnlh_vWNyONY9TVg (дата звернення: 30.01.2025).
28. Галина Кутащук. URL: <https://www.facebook.com/galya.kutashchuk/> (дата звернення: 6.12.2023).
29. Українці тримаємось з надією. URL: <https://www.facebook.com/groups/189203086214082> (дата звернення: 17.08.2024).
30. Volodymyr Viatrovych (Володимир В'ятрович). URL: https://www.facebook.com/volodymyr.viatrovych/posts/10222377263159908?ref=embed_post (дата звернення: 4.01.2025).
31. Taras Ratushnyy. URL: https://x.com/TarasRat/status/1604620972786679808?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1604620972786679808%7Ctwgr%5E623a85daa9f2235f254f90cda8d41b9447081cb%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.ukrinform.ua%2Frubric-society%2F3637110-socmerezi-vitaut-iz-dnem-svatogo-mikolaa-ta-prosat-300-tankiv-pid-podusku.html (дата звернення: 4.01.2025).
32. Соцмережі вітають із Днем Святого Миколая та просять 300 танків під подушку. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3637110-socmerezi-vitaut-iz-dnem-svatogo-mikolaa-ta-prosat-300-tankiv-pid-podusku.html> (дата звернення: 4.01.2025).
33. Бандерівське смуги — Пошта Миколая, 31 серія. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KHDy-HfB8r8> (дата звернення: 4.07.2024).
34. Допоможемо майору С.В. Миколаю з чудесами. URL: <https://tvrezo.info/post/164829> (дата звернення: 15.08.2024).
35. Майор С. В. Миколай заступає на пост. URL: <https://tvrezo.info/post/164617> (дата звернення: 15.08.2024).
36. Благодійна акція «Миколай у камуфляжі». URL: https://www.facebook.com/groups/646588786746797/posts/1144459750293029/?_rdr (дата звернення: 5.07.2024).
37. Мартин Брест. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0JKtn5goy1CzoneiRCe-c2o8VSb5BLr56B39rB3vu3zMDQXRRGdcj332-he3wKPQXSTI&id=100006448650648 (дата звернення: 5.07.2024).
38. Миколайчики для дітей загиблих Героїв і дідух від матерів: свято Миколая у Катерининській церкві. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=co6Wu7ud-k> (дата звернення: 20.07.2025).
39. Lesya Pukas. URL: <https://www.facebook.com/lesya.pukas/posts/pfbid02aXme8KpyBnNNePKBmMvXtGDRUQBmpWN1cfWM33VenbqPNRTVr5YZ-SXc9WzYySk6ZI> (дата звернення: 5.07.2024).
40. Tania Diiak. URL: <https://www.facebook.com/tanya.diiak.7> (дата звернення: 5.07.2024).
41. Viktoriya Zapototska. URL: <https://www.facebook.com/sunflower.vika> (дата звернення: 6.12.2023).
42. Різка від Миколая. URL: <https://www.facebook.com/okharchyshyn/posts/pfbid0RkjF18NZPbGC2H-KXk8oCmT54BB3TN8vSieJ3Edd3MUxdKH4M-mhfLyPoCs1KnaXmpl> (дата звернення: 5.07.2024).
43. Юрій Журавель: «Чим більше сміятимемось над ворогом — тим швидше переможемо». URL: <https://www.volyn.com.ua/news/234276-iurii-zhuravel-chymbilshe-smiiatymemos-nad-vorohom-tym-shvydshe-peremozhemo> (дата звернення: 5.07.2024).
44. З Новим роком! URL: <https://www.instagram.com/p/DEPoQrvIVo1/> (дата звернення: 27.07.2025).
45. Це на Миколая, День ЗСУ та Різдво: меми про ліквідацію Киви. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231206-cze-na-mykolaya-den-zsu-ta-rizdvo-memy-pro-likvidacziyu-kyvy/> (дата звернення: 16.08.2024).
46. kateryna_burrell. URL: https://www.instagram.com/kateryna_burrell/ (дата звернення: 6.12.2023).
47. Бомби на Кремль — від Санта Клауса: художник Нікіта Тігов передав агресорам «новорічні побажання».

- URL: <https://cossackland.org.ua/2022/11/18/bomby-na-kreml-vid-santa-klausa-hudozhnyk-nikita-titov-peredav-ahresoram-novorichni-pobazhannya/> (дата звернення: 22.08.2024).
48. З новим роком, друзі!.. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=716180417280733&set=a.418151917083586> (дата звернення: 22.08.2024).
 49. Yulia Kadubets. URL: https://www.facebook.com/k.juli.v/?_rdr (дата звернення: 1.01.2024).
 50. Team of Zina Portnova. URL: https://x.com/Zn_Portnova/status/1740103638062690705 (дата звернення: 20.08.2024).
 51. dunakovskiy. URL: https://www.instagram.com/dunakovskiy/p/C1RVT2aMcjr/?img_index=1 (дата звернення: 17.08.2024).
 52. natashale777. URL: <https://www.instagram.com/natashale777/> (дата звернення: 22.08.2024).
 53. 184 Навчальний центр. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=723835636507128&set=pcb.723835683173790> (дата звернення: 4.07.2024).
 54. Макалюк Б. Символізує наступний рік та сьогоднішня — Укрпошта запускає голосування за нову новорічну марку. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/podorozhi/novorichna-marka-vid-ukrposhty-golosuvannya-za-eskizy-marok/> (дата звернення: 7.11.2022).
 55. Миколай в однострої ЗСУ: художник Журавель привітав українців зі святами. URL: <https://zahid.espreso.tv/mikolay-v-odnostroi-zsu-khudozhnik-zhuravel-privitav-ukraintsiv-zi-svyatami> (дата звернення: 4.07.2024).
 56. Різдво під час війни в роботах українських і польських художників. URL: <https://naszwybir.pl/rizdvo/> (дата звернення: 22.07.2025).
 57. Виховний захід «Святий Миколай носить форму ЗСУ». URL: <https://naurok.com.ua/vihovniy-zahid-svyatiy-mikolay-nosit-formu-zsu-376176.html> (дата звернення: 5.07.2024). З Днем Збройних Сил України! З Днем Святого Миколая!
 58. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PGJ6KrFwuX0> (дата звернення: 23.08.2024).
 59. ua_navy. URL: https://www.instagram.com/ua_navy/ (дата звернення: 20.08.2024).
 60. Сосенко К. Різдво-Коляда і Щедрий Вечір: культурологічна оповідь. Київ: Український письменник, 1994. 286 с.
 61. Святий Миколай. Світло надії і сподівань. URL: <https://uainfo.org/blogomems/1701944710-svyatiy-mikolay-svitlo-nadiyi-i-spodivany-avtor-oleksiy-kustovsky.html> (дата звернення: 22.08.2024).
 62. Ось такий Новий рік... URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=965096551845838&set=a.245587437130090&locale=uk_UA (дата звернення: 23.08.2024).
 63. 29 грудня 2023 Кончені болотяні капи... URL: https://www.facebook.com/story.php/?story_fbid=867320885398207&id=100063609108997 (дата звернення: 23.08.2024).
 64. Святий Миколаю молися за нас... URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=724102999749295&set=a.453964460096485> (дата звернення: 22.08.2024).
 65. Які часи, такі і Миколаї. URL: https://www.instagram.com/p/C04esfaogVi/?img_index=1 (дата звернення: 6.01.2025).
 66. Mstyslav Kotskyi-Bobiak. URL: <https://www.facebook.com/mstyslav.kotskyubobyak> (дата звернення: 20.08.2024).
 67. До Дня Святого Миколая та ЗСУ. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fLIQLUNSG_0 (дата звернення: 6.07.2024).
 68. Наші Миколайчики!.. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=959968032242206&set=a.622081362697543> (дата звернення: 22.08.2024).
 69. Плохая учілка. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=416513967614468&set=pb.100077676044374.-2207520000> (дата звернення: 6.01.2025).
 70. Дякуємо за свята: привітання воїнам ЗСУ, які цьогоріч є нашими Миколайками. URL: https://lux.fm/dyakuemo-za-svyata-privitannya-voyinam-zsu-yaki-cogorich-ye-nashimi-mikolajkami_n137912 (дата звернення: 23.08.2024).

REFERENCES

- Antsybor, D. (2023). *Under the pillow or under the Christmas tree? An anthropological study of the holidays*. Kyiv: Laboratory [in Ukrainian].
- Belova, O.V., & Tolstoy, N.I. (Ed.). (2004). Nikolay. In: *Slavic Antiquities: Ethnolinguistic dictionary: in 5 vol.* (Vol. 3: K (Circle) — P (Quail), pp. 398—401). Moscow: International Relations [in Russian].
- Burkovska, L. (2015). *Icons of St. Nicholas in Ukrainian painting of the late 14th—16th centuries: Genesis, features of iconography and semantics*. Kyiv: Publishing house of the name of Olena Teliha [in Ukrainian].
- Valentsova, M.M., & Uzeneva, E.S., Tolstoy, N.I. (Ed.). (2004). Nikola winter. *Slavic Antiquities: Ethnolinguistic dictionary: in 5 vol.* (Vol. 3: K (Circle) — P (Quail), pp. 396—398). Moscow: International Relations [in Russian].
- Zhyshkovych, V. (2007). Saint Nicholas of Myra in Ukrainian iconography of the 11th—15th centuries. *Ukrainian culture: from new research: collection of scientific articles in honor of S.P. Pavliuk on the occasion of his 60th birthday* (Pp. 540—554). Lviv: NAS of Ukraine; Institute of Ethnology [in Ukrainian].
- Kolomyichuk, O. (2022). *Calendar rituals of the Ukrainians of Bojkivshchyna: autumn-winter cycle (late 19th — 30s of the 20th century): monograph*. Ivano-Frankivsk: Symphony forte [in Ukrainian].
- Kolomyichuk, O. (2016). Syncretism of the image of the great Christian saint: on the problem of the folk cult of Saint Nicholas in the Bojkiv region. *Folk art and ethnology*, 4, 72—79 [in Ukrainian].

- Kurochkin, O.V. (1994). Rituals (Calendar holidays and rituals). *Podillia: historical and ethnographic research* (Рр. 358—385). Kyiv: Dolya [in Ukrainian].
- Kurochkin, O. (2014). *The festive year of Ukrainians (from antiquity to the present day)*. Bila Tserkva: Publisher Pshonkivskiy [in Ukrainian].
- Kushlaba, M. *The Image of Nicholas the Wonderworker in Ukrainian Life Literature*. Retrieved from: <https://askoldova-mohyla.org/uk/item,2042> (Last accessed: 3.07.2024) [in Ukrainian].
- Romaniv, M.H. (2024). *Traditional winter calendar and everyday rituals of Ukrainians of Pokuttia of the late 19th — early 21st centuries (all-Ukrainian features and local specifics)*. (Dissertation of doctor of philosophy: speciality 032 «History and archeology», field of knowledge 03 «Humanities»). Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian].
- Smoliak, P.O. (2016). The combination of folk and Christian traditions in the holiday of St. Nicholas in the Ternopil region. *Intelligentsia and power. Series: History*, 34, 22—31 [in Ukrainian].
- Greeting cards. Retrieved from: <https://www.facebook.com/groups/1119001142241796/> (Last accessed: 12.01.2023) [in Ukrainian].
- Dobrohostivska Bakery. Retrieved from: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=505389125863523&id=100091773189051&_rdr (Last accessed: 2.01.2025) [in Ukrainian].
- forumsmile.com.ua. *Greeting cards for every day*. Retrieved from: <https://forumsmile.com.ua/pic2849-svyatyty-mykolayu-pryydy-do-kozhnoho-voi-na-prynesy-teplo-mamynikh-ruk.html> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- St. Nicholas Day. *History of the holiday, omens and warm greetings*. Retrieved from: <https://www.nta.ua/den-svyatogo-mykolaya-istoriya-svyata-prykmety-i-tepli-pryvitannya/> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- With a Christmas tree, Patron and tanks: ideas for New Year's drawings for the Armed Forces of Ukraine. Retrieved from: <https://life.fakty.com.ua/ua/sviata/z-yalynkoyu-patronom-i-tankamy-ideyi-novorichnyh-malyunkiv-dlya-zsu/> (Last accessed: 23.08.2024) [in Ukrainian].
- Author's poetry by Olena Bartko. Retrieved from: <https://www.facebook.com/p/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D1%96%D1%8F-%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BA%D0%BE-100063763442406/> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Nicholas, stop this horror, I beg you! Retrieved from: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1349371352540737&id=100024036542573&ref=embed_post (Last accessed: 2.01.2025) [in Ukrainian].
- Inna Zajets. Retrieved from: https://www.facebook.com/za-invas/posts/3221091574818003?ref=embed_post (Last accessed: 2.01.2025) [in Ukrainian].
- Poetry by Khrystyna Stehnytska-Hamkalo. Retrieved from: https://www.facebook.com/people/%D0%9F%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D1%96%D1%8F-%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%93%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE/100034045474323/?_rdr (Last accessed: 2.01.2025) [in Ukrainian].
- Kateryna Rabchun-Mosijchuk. Retrieved from: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100005035247220> (Last accessed: 4.01.2025) [in Ukrainian].
- Solomija Ukrajinets. Retrieved from: <https://www.facebook.com/SolomiaUkrainian> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Zynovij Mediukh & Oksana Mukha — PRAYER FOR CHRISTMAS (INVINCIBLE/#ПіснiВiйну). Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=2T50IzT-Jlw> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Iryna Shubinets. Retrieved from: https://www.facebook.com/people/%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%A8%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/100014042856643/?locale=uk_UA&paipv=0&eav=AfZzufVB7vHkOOBTP6iTMaYeCXbXU8aLcyhQRPuR0Gb3ILDfoem-m2werq7jhoFDoc&_rdr (Last accessed: 3.07.2024) [in Ukrainian].
- Instead of a bicycle: a Ukrainian boy in a letter to Nicholas asks for a «superpower for the Armed Forces of Ukraine». Retrieved from: https://24tv.ua/den-svyatogo-mikolaya-2022-ukrayinskiy-hlopchik-listi-prosit_n2203329 (Last accessed: 16.08.2024) [in Ukrainian].
- An interview with General Valery Zaluzhny, head of Ukraine's armed forces. Retrieved from: https://www.economist.com/zaluzhny-transcript?fbclid=IwAR0CS0B0YCKvb gEPWUhIkyWHX9rIMuvwKONG3KB-gYkZnIh_vWNyONY9TVg (Last accessed: 30.01.2025) [in English].
- Halyna Kutashchuk. Retrieved from: <https://www.facebook.com/galya.kutashchuk/> (Last accessed: 6.12.2023) [in Ukrainian].
- Ukrainians hold on with hope. Retrieved from: <https://www.facebook.com/groups/189203086214082> (Last accessed: 17.08.2024) [in Ukrainian].
- Volodymyr Viatrovych. Retrieved from: https://www.facebook.com/volodymyr.viatrovych/posts/10222377263159908?ref=embed_post (Last accessed: 4.01.2025) [in Ukrainian].
- Taras Ratushnyy. Retrieved from: https://x.com/TarasRat/status/1604620972786679808?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1604620972786679808%7Ctwgr%5E6233a85daa9f2235f254f90cda8d41b9447081cb%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.ukrinform.ua%2Ffrubic-

- society%2F3637110-socmerezi-vitaut-iz-dnem-svatogo-mikolaa-ta-prosat-300-tankiv-pid-podusku.html (Last accessed: 4.01.2025) [in Ukrainian].
- Social media congratulates on St. Nicholas Day and asks for 300 tanks under the pillow.* Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3637110-socmerezi-vitaut-iz-dnem-svatogo-mikolaa-ta-prosat-300-tankiv-pid-podusku.html> (Last accessed: 4.01.2025) [in Ukrainian].
- Bandera Smoothie — Nicholas' Mail, episode 31.* Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=KHDy-Hf-B8r8> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Let's help Major S.V. Mykolaj with miracles.* Retrieved from: <https://tverezo.info/post/164829> (Last accessed: 15.08.2024) [in Ukrainian].
- Major S.V. Mykolaj takes up his post.* Retrieved from: <https://tverezo.info/post/164617> (Last accessed: 15.08.2024) [in Ukrainian].
- Charity event «Mykolaj in camouflage».* Retrieved from: https://www.facebook.com/groups/646588786746797/posts/1144459750293029/?_rdr (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Martyn Brest.* Retrieved from: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0JKtn5goy1CzoneiRCe2o8VSb5BLr56B39rB3vu3zMDQXRRGdcj332he3wKPQXSTI&id=100006448650648 (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- «Mykolajchyky» for the children of the fallen Heroes and «didukh» from their mothers: St. Nicholas Day in the Catherine Church.* Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=co6Wu7ud_-k (Last accessed: 20.07.2025) [in Ukrainian].
- Lesya Pukas.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/lesya.pukas/posts/pfbid02aXme8KpyBnNNEpKBm-MvXtGDRUQBmpWN1cfWM33VenbqPNRTV-r5YZSxc9WzYySk6Zl> (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Tania Diiak.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/tanya.diak.7> (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Viktoriya Zapototska.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/sunflower.vika> (Last accessed: 6.12.2023) [in Ukrainian].
- Birch from Nicholas.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/okharchyshyn/posts/pfbid0RkjF18NZPbGC2HKXk8oC-mT54BB3TN8vSieJ3Edd3MUxdKH4MmhfLyPoCs1K-naXmpl> (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Yurij Zhuravel: «The more we laugh at the enemy, the faster we will win».* Retrieved from: <https://www.volyn.com.ua/news/234276-iurii-zhuravel-chym-bilshe-smiiatymemos-nad-vorohom-tym-shvydshe-peremozhemo> (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Happy New Year!* Retrieved from: <https://www.instagram.com/p/DEPoQrvIVo1/> (Last accessed: 27.07.2025) [in Ukrainian].
- This is for Nicholas Day, Armed Forces Day and Christmas: memes about the liquidation of Kyva.* Retrieved from: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231206-cze-na-mykolaya-den-zsu-ta-rizdvo-memy-pro-likvidacziyukvyv/> (Last accessed: 16.08.2024) [in Ukrainian].
- kateryna_burrell.* Retrieved from: https://www.instagram.com/kateryna_burrell/ (Last accessed: 6.12.2023) [in Ukrainian].
- Bombs on the Kremlin — from Santa Claus: artist Nikita Titov conveyed «New Year's wishes» to the aggressors.* Retrieved from: <https://cossackland.org.ua/2022/11/18/bomby-na-kreml-vid-santa-klausa-hudozhnyk-nikita-titov-pere-dav-ahresoram-novorichni-pobazhannya/> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- Happy New Year, friends!..* Retrieved from: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=716180417280733&set=a.418151917083586> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- Yulia Kadubets.* Retrieved from: https://www.facebook.com/k.juli.v/?_rdr (Last accessed: 1.01.2024) [in Ukrainian].
- Team of Zina Portnova.* Retrieved from: https://x.com/Zn_Portnova/status/1740103638062690705 (Last accessed: 20.08.2024) [in Ukrainian].
- dunakovskiy.* Retrieved from: https://www.instagram.com/dunakovskiy/p/C1RVT2aMcjr/?img_index=1 (Last accessed: 17.08.2024) [in Ukrainian].
- natashale777.* Retrieved from: <https://www.instagram.com/natashale777/> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- 184 Training Center.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=723835636507128&set=pcb.723835683173790> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Makaliuk, B. Symbolizes the next year and the present — Ukrposhta launches voting for a new New Year's stamp.* Retrieved from: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/podorozhi/novorichna-marka-vid-ukrposhty-golosuvannya-za-eskizy-marok/> (Last accessed: 7.11.2022) [in Ukrainian].
- Nicholas in the uniform of the Armed Forces of Ukraine: artist Zhuravel congratulated Ukrainians on the holidays.* Retrieved from: <https://zahid.espresso.tv/mikolay-v-odnostroi-zsu-khudozhnik-zhuravel-privitav-ukraintsiv-zi-svyatami> (Last accessed: 4.07.2024) [in Ukrainian].
- Christmas during the war in the works of Ukrainian and Polish artists.* Retrieved from: <https://naszwybir.pl/rizdvo/> (Last accessed: 22.07.2025) [in Ukrainian].
- Educational event «Saint Nicholas wears the uniform of the Armed Forces of Ukraine».* Retrieved from: <https://naurok.com.ua/vihovniy-zahid-svyatyi-mikolay-nosit-formu-zsu-376176.html> (Last accessed: 5.07.2024) [in Ukrainian].
- Happy Armed Forces Day of Ukraine! Happy St. Nicholas Day!* Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=PGJ6KrFwuX0> (Last accessed: 23.08.2024) [in Ukrainian].
- ua_navy.* Retrieved from: https://www.instagram.com/ua_navy/ (Last accessed: 20.08.2024) [in Ukrainian].
- Sosenko, K. (1994). Christmas-Carol and Shchedryj Evening: a cultural narrative.* Kyiv: Ukrainian Writer [in Ukrainian].
- Saint Nicholas. The light of hope and expectation.* Retrieved from: <https://uainfo.org/blogomems/1701944710-svyatyi-mikolay-svitlo-nadiyi-i-spodivan-avtor-oleksiy-kustovsky.html> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].

- This is what the New Year is like...* Retrieved from: https://www.facebook.com/photo/?fbid=965096551845838&set=a.245587437130090&locale=uk_UA (Last accessed: 23.08.2024) [in Ukrainian].
- December 29, 2023 Finished swamp caps...* Retrieved from: https://www.facebook.com/story.php/?story_fbid=867320885398207&id=100063609108997 (Last accessed: 23.08.2024) [in Ukrainian].
- Saint Nicholas, pray for us...* Retrieved from: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=724102999749295&set=a.453964460096485> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- As the times are, so are Nicholas.* Retrieved from: https://www.instagram.com/p/C04esfaogVi/?img_index=1 (Last accessed: 6.01.2025) [in Ukrainian].
- Mstyslav Kotskyi-Bobiak.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/mstyslav.kotskyibobyak> (Last accessed: 20.08.2024) [in Ukrainian].
- To St. Nicholas Day and the Armed Forces of Ukraine.* Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=fLIQ-LUNsg_0 (Last accessed: 6.07.2024) [in Ukrainian].
- Our «Mykolajchyky».* Retrieved from: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=959968032242206&set=a.622081362697543> (Last accessed: 22.08.2024) [in Ukrainian].
- Bad teacher.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=416513967614468&set=pb.100077676044374.-2207520000> (Last accessed: 6.01.2025) [in Ukrainian].
- Thank you for the holidays: congratulations to the soldiers of the Armed Forces of Ukraine, who are our «Mykolajky» this year.* Retrieved from: https://lux.fm/dyakuyemo-za-svyata-privitannya-voyinam-zsu-yaki-cogorich-ye-nashimi-mikolajkami_n137912 (Last accessed: 23.08.2024) [in Ukrainian].